

periódushoz tartozó 6. sír betöltéséből előkerült vékony bronzdrót talán huzalkarperec sérült maradványa. Ugyancsak a korábbi temetőperiódus emléke a 9. sír földjében lelt egytagú vascsat. Utóbbi tárgyat restaurálás előtti formájában csupán általánosságban keltezhetjük az Árpád-korra. Az ásatáson megfigyelt szuperpozíciók közül mindenképp kiemelendő még, hogy a 13. (14.) objektumtól délnyugatra megfigyelt téglafalalapozás alatt került elő a – valószínűleg a „soros” temetőperiódushoz tartozó – 17. sír, sajnos melléklet nélkül.

Az ásatásunkon feltárt jelenségek legvalószínűbb interpretációja a következő. A területen a legelső, emberi megtelepedésre azok a rendkívül lepusztult állapotban, másodlagos helyzetben előkerült, az őskoron belül alig keltezhető (bronzkor?) cserepek utalnak, melyeket a középkori objektumok betöltésében, illetve azok felett találtunk. Az őskori telep további részletei talán a homokbányától keletre lévő, feltáratlan területen rejtőznek. Kései avar kori telepre utal a 32. objektumban feltárt kerámia, illetve 3 tollú, jellegzetesen avar kori, nehéz vas nyílcsúcs. A magyar középkorban itt húzódozó település legelső jelenségcsoportja minden bizonnyal az Árpád-kori soros temető volt. Az ásatás itteni területén e korszakhoz tartozó telepobjektumot nem találtunk. Ezt követte a 13. (14.) objektum, egy nagyméretű, enyhén ívelődő árok megásása, mellyel elpusztították a temető számos sírját. Keletkezésének és használatának ideje a 13. század végére és a 14. századra tehető.

Sajnos a homokbányászattal elpusztított területen állhatott az az épület, melynek védelmében az árkot, illetve falat létrehozták. Az egymásra rétegződött sírok alapján ez az épület minden bizonnyal egy templom lehetett. A falon belül téglalapú alapozását találtunk, de ennek értelmezése nehézségekbe ütközik. Templomalapként való meghatározása azért valószínűtlen, mert helyzete túlzottan is közeli az árokhöz. Esetleg valamilyen világi építmény maradványa lehet. Nívós épület közelségére utalhat az épületalapon túl feltárt terület déli sarkában egyéb, másodlagos helyzetben talált épületomladék rétegből származó ép, zöldmázás padlótegla is.

Az ároktól északra (13./14./ objektum) késő középkori telepjelenségeket tártunk fel, melyek a teleprészlet legkésőbbi jelenségei sorába tartoznak. Az árkon kívül előkerült településobjektumok leletei a 15. századra keltezhetők.

A leletanyag egésze ideiglenesen a mosonmagyaróvári Hansági Múzeumban van elhelyezve, s restaurálása részben megtörtént, illetve folyamatosan végzik.

Munkatársak: Paszternák István régész (MTA RI), Gyürki Edit restaurátor (Hansági Múzeum).

FIGLER ANDRÁS

155. Ivánca

(Fejér megye) Ró, Kö

Az Ivánca határában, a Dunától 60–80 méter távolságra fekvő római őrtoronyról először Marosi Arnold adott

hírt a Székesfehérvári Szemle 1934-es és 1935-ös számaiban. Az általa végzett régészeti kutatásokról dokumentáció nem maradt fenn. A Matrica–Intercisa limes szakasz közötti őrtornyot Visy Zsolt a 7. számmal látta el, de helyének pontos meghatározásában bizonytalanság mutatkozik.

1999. késő őszen szántás során köveket, kerámiát és embercsontokat fordított ki az eke. A leletbejelentésre Keszi Tamás és Pongrácz Zsuzsanna régészek, valamint Haraszi Gabriella restaurátor szállt ki a helyszínre. Az épülettörmelék (kőanyag és tegulatöredékek) az őrtoronyból származhatnak. A sírgödört nem lehetett már feltárni, de meg lehetett állapítani, hogy keletelt volt. Az erősen bolygatott csontvázak mellett mellékletet nem találtunk, de valószínűnek tartjuk, hogy a középkori település temetőjéből származhatnak. Ezek alapján feltételezzük, hogy a római torony alapjait a középkorban templom építésére használták fel, az előkerült emberi maradványok pedig a templom körüli temetőhöz tartoztak.

KESZI TAMÁS – PONGRÁCZ ZSUZSÁNNA

156. Ják, Bencés apátság

(Vas megye) Á, Kk, Kú

Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal megbízásából folytattuk a módszeres régészeti feltárást Jákon, a bencés apátsági templom és a Szent Jakab kápolna közötti területen.

Ebben az évben a B 5., B 6., C 5., C 6., D 3., D 4., D 5., D 6., E 2., E 3., E 4., E 5. szelvényekben folyt a temető feltárása, az A 5–6. és az E 1–2. szelvényekben megvizsgáltuk a templomkert téglafalának alapozását.

A fent jelzett szelvényekben 199 sirt tártunk fel, így összesen 463 sír került feltárássra 1999. augusztus végéig.

A sírok betemetésének kora továbbra is változó: a 11. század elejétől kezdődik és az 1780-as évekig tart.

8 sirt keltezhetünk az Árpád-korba: a 323., 337., 338., 344., 346., 440., 452., és a 458. sirt. Mindegyik a Szent Jakab kápolna közelében, illetve a helyén lévő rotunda közelébe lett eltemetve.

A 323. sírban a felszedéskor a koponya alól 2 db kicsi ezüst S végű hajkarika került elő. Idősebb nő sírja volt ez, a hajkarikát fülbevalóként használták. A tarkó alatt 2 db nagyméretű bronz S végű hajkarika feküdt.

1999-ben a következő sírokban találtunk gyöngyös pártát:

274. sír: rossz állapotú, 278. sír: rossz állapotú, 279. sír: különlegesen hosszú ezüstözött párta, nagyon szép, rekonstruálható, 287. sír: gyöngyosoros párta, rekonstruálható, 301., 302. sír: bolygatott gyöngyös párták, 306. sír: rajz alapján rekonstruálható párta, 316. sír: különlegesen hosszú réz hajhálóval rendelkező gyöngyös párta, 351. sír: kevésbé bolygatott párta, 355., 367., 377., 383. sír: pártatöredékek gyöngyökkel, 390. sír: szórvány koponya gránátköves és flitteres töredékekkel, 400., 404., 407., 409. sírban talált pártatöredékek alapján a párta